

A több mint kettőszáz színes, igényes és művészi fényképekkel gazdagon illusztrált kötet dr. Kriston-Vízi József nyugalmazott múzeumi főtanácsos és lokálpatrióta polihisztor gondos szerkesztésének gyümölcse, melyben a szakmához fűződő alázata mellett érződik a különböző impressziók és fókuszok egyedi egybefonódása, melyre Tiringer Ferenc munkássága kiváló „táptalaj”. Ezen túlmenően eme kötetnek értéke, hogy a végén angol és német nyelvű összefoglalót kaphat az „idegen” olvasó, így nem csupán a nyelvünk értői élvezhetik és okulhatnak e kötetből, hanem a távoli világok érdeklődői is.

A könyvet kézbe véve hiszem, hogy minden korosztály megtalálhatja benne a maga számítását és érdeklődésének tárgyát, hiszen az elmúlt két évszázad ipari remekeinek bemutatása mellett a történelmi „díszlet” megcsillantja az Alföld sajátos báját, a századfordulós gazdag polgári miliőt, melynek eleme nem csupán az ember, hanem a „természet egyik országa”, az ércek világa is. Eme rohanó világunkban a dinamikus, már-már megelevenedő kovácsmunkák újszerű, mégis egyben konzervatív értékeket is képviselnek, illetve példáznak. Az össz-társadalmi célkitűzés sikerült, hiszen az album mestere – több mint hét évtizeddel, hogy örökre távozott világunkból – olyan kéz- és névjegyévé avanszált remekeket hagyott ránk, mely kincs a megjelent kötetben és annak minden jó szándékán is túlmutat, hiszen eme könyv olvasói, szeretői és pártolói gondolatban és rajongásuk tárgyában közösséget alkotnak jelenünk nehéz időszakában, amikor egy láthatatlan ellenséggel és egy világvágyú sújtotta helyzettel kell szembenéznünk. De az album megálmodói nem engedtek jottányit sem az elképzelésükből, melynek fizikai manifesztációja lett Tiringer Ferenc „örök nagyok” közé történt megérdemelt emelése.

Meg kell jegyeznem a gyökereim városának, Nagykőrösnek is csodákat adott mesteremberről: Tiringer a velünk élő történelem

egyik jeles képviselője, aki egyként adja az Alföld igazi jellegzetességét, így a „három város” pompáját. Életműve velünk él, művei néma tanúi és mementói az eltelt időknek. Egy dolgunk van csupán, kényelmesen hátradőlve haszonnal forgatni a megjelent albumot, mely nem csupán az Alföld büszkesége kell hogy legyen, hanem minden magyar embernek egyben szívügye is!

(Bánszky Pál-Benedek György-Dömötör Tibor Attila: „Észnek hódol az érc...”. Album Tiringer Ferencz [1875–1947] emlékére. Kecskeméti Városszépítő Egyesület, Kecskemét, 2020. 180 oldal)

Oláh Róbert

HÓDSÁG, A SZERETETT BÁCSKAI SZÜLŐVÁROS

Nyugat-Bácska peremén, közel a Dunához fekszik egy álmos kisváros, amelyről ritkán olvashatunk, pedig megannyi apró csodát rejt. Csak éppen jobban meg kell ismerünk, meg kell látnunk mindazt, amit csak az ott született, szépre fogékony emberek láthatnak meg. Pedig Hódságról hajdani lakói, a Duna menti németek már 1929-ben megjelentették a maguk barangolását Friedrich Lotz művében, mint tették azt sorban a bácskai sváb települések a két világháború közötti békeidőben. Hódságról később is jelentek meg kisebb publikációk, hiszen ez a városka még a csak átutazóban levő utast is megragadja – még ha csak néhány pillanatra is – a maga csodás kulturális értékeivel, hát még a környékén sétáló csellengőt, aki a Mosztonga folyócska rétején kószál, a Duna menti erdők és tisztások világában bolyong a hajdani Bács-Bodorg megye délnyugati peremén. Természetesen mindehhez nagyon jó megfigyelő kell, akinek a szeme helyén a szíve dobog, amely szerelmes ebbe a csodálatos varázslatba.

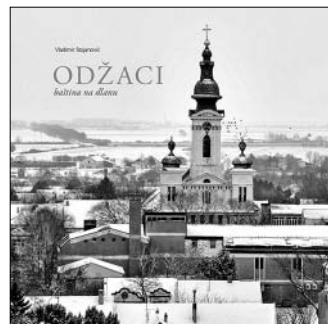
Dr. Vladimir Stojanović ilyen fiatal tudóseMBER. Az Újvidéki Egyetem Természettudományi Kara Turizmológiai Tan-

székének professzora Hódságon született – szerb, sokác és magyar gyökerekkel rendelkezik, mint e heterogén vidék sok ezernyi lakosa –, ott nőtt fel, s érettségizett is a hódsági gimnáziumban. Egyetemi éveit Újvidéken töltötte, s ott is maradt az egyetem tanárának. De a földrajztudomány és a természetismeret folytonosan hazahívja, hogy az itthoni táj embere által alkotott értékek után kutasson, a természet változó, ám mégis örökérvényű pillanatait örökítse meg tanulmányaival és fényképeivel. Teszi ezt az egyetemi tanár elhivatottságával, hiszen ez a szakmája, ez a hivatása.

Az *Odžaci, baština na dlanu* (szabad fordításban: *Hódság, tenyérben a szülőföld*) című fotómonográfiája 2020-ban jelent meg. A mintegy 300 remek minőségű fénykép 2003 és 2019 között készült mindarról, amit a szerző és egyben a fényképész érdemesnek lát bemutatni szülővárosáról és környékéről. A könyv két nagy tömbből áll. Az egyikben a városka teremtett értékei mutatkoznak meg a legapróbb részletekig. Templomok, lakóépületek, iskolák, gazdasági építmények, de mindegyiken a szépet alkotó ember keze nyoma. A magas barokk római katolikus Szent Mihály-templom a vidék legimpozánsabb szakrális épülete, amely kellőképpen mutatja kívül s belül az egykori bácskai mezőváros – ilyen titulását I. Ferenc osztrák császártól kapta 1813-ban – polgárainak büszkeségét, bőkezű adakozását, vallásuk megbecsülését. A mára szépen felújított szentegyház minden látogatót lenyűgöz remekbe szabott apszisával, sok mennyezeti freskójával, az Árpád-házi szenteket is bemutató, magyar feliratú vitrázsaival (Gida Waltherry munkái), ritka szobraival. A templom gazdag enteriőrjét annak is köszönheti, hogy a városkában és annak környékén korábban létező katolikus egyházi építmények értékeit ide menekítették a változó világ romboló idején. Itt található néhány relikvia a szomszédos Bácsordasról, Borovszky Samu szülőfalujából is. Sajnos, a templom mellett felállított

gazdag Szűzanya-emlékműből mára csak a díszes oszlopa maradt meg. A hódsági temetőben is érdemes egy sétát tenni, ahol a Szent Vendel-kápolna a jószágok és gazdáik védőszentjének németek által kultivált tiszteletét revelálja.

A jómódú polgárság a maga tehetőségét saját otthonainak kialakításában is igyekezett megmutatni. A múlt századfordulón, valamint kissé később is dívó magyar és bécsi szecesszió reme-

kei sorra megtalálhatók a városkában. Az Osztrák–Magyar Monarchia bácskai kenderközpontjaként is ismert Hódság híres kendergyárának tulajdonosa, a vidék nagyura, Franz Ertl a maga villáját magyaros stílusban építtette. A Rausch-villa pedig a bécsi szecesszió irányvonalát mintázza. De láthatjuk itt az art deco épületdíszítés, valamint a neobarokk és a kései szecesszió kombinációjának szépen megőrzött elemeit is. A kisvárosi jelleget pedig a rusztikus épületek sajátosságai mutatják: a nyeregtetős házak oromzatainak díszei, évszámjai, az ablakok közötti oszlopimitációk, a kapukra és kőkerítésekre emelt léckerítések mind a nyugat-bácskai nép építészet sajátosságai.

A könyv második nagy fejezete a Duna mente természeti értékeinek bemutatását vállalja, amely az UNESCO védelme alatt áll. A folyó mindig is együtt élt az itt lakó emberekkel: segítette az embert, táplálta, fáival melegítette, homokos partjaival pihentette őket. De néha nagy bajok okozója is volt, mint például a szomszédos gombosi templom mennyezetén megörökített 1924-es nagy árvíz idején. A Duna-part és a Mosztonga folyócska flórája és faunája a leggazdagabbak közé tartozik az egész Vajdaságban, leggyakoribb vízimadara a fekete

réce. A gombosi rét megannyi más madár-fajnak ad otthont, szikes talaja, sztyeppéje pedig hajdan a birkanyáj, ma a savas földet elviselő ritka növények területe. A szikesek peremén álló százéves tölgyek nyugalmat árasztanak a pihenni vágyóknak, valamint a vadászturizmusnak hódolók tiszteletét is kiváltják.

A Hódság közelében lévő Donja Branjevina régészeti lelőhely ismert archeológiai terep, ahol az európai gabonatermesztés legkorábbi emlékei is felszínre kerültek, s a régészek itt találták meg az Európa-szerte elhíresült *Vöröshajú istennőnek* nevezett őskori áldozati szobrocskát is. Ő lett a legismertebb *hölgy* az egész városban, szobrot is emeltek neki.

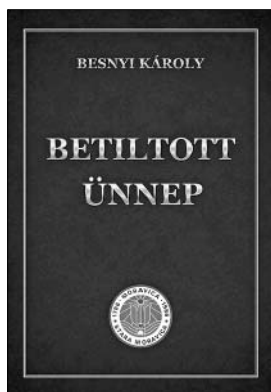
Vladimir Stojanović szépséges és finom nyomású színes könyve Bácsországunk olyan vidékére kalauzolja el az olvasót, amely kevésbé ismert, de sok érdekes lát-nivalót kínál. A szerző Nyugat-Bácska jeles kutatói közé tartozik.

(Vladimir Stojanović: *Odžaci, baština na dlanu*. PMF Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo. Novi Sad, 2020. 120 oldal)

Silling István

EGY JELENTŐS ÉVFORDULÓ BETILTÁSÁNAK HITELES TÖRTÉNETE

„Nyakas emberek a morovici-ak. »Kunok« – mondják ró-luk, amely meghatározással nem annyira eredetükre, mint inkább jellemükre utalnak” – kezdi kötetét Besnyi Károly, az ismert morovici (bácskossuthfalvi) helytörténész. Mit is akartak ezek a moroviciak ünnepelni 1986-ban, amit az akkori hatalom betiltott? Tulajdonképpen semmi különös, csak azt, hogy 200

éve települt újra Ómoravica (hivatalos nevén Stara Moravica), a ma Bácskossuthfalva nevet viselő szerbiai, vajdasági falu. Az ünnepségsorozat betiltása történetének megírására vállalkozott a szerző. A falu tíz évig készült a nagy esemény megünneplésére, amit közvetlenül a megrendezése előtt akadályozott meg a regnáló hatalom. Pontosan miért, ma sem tudni. A kötet objektivitása, dokumentumokra hivatkozása közelebb visz bennünket az akkori mechanizmus működésének és logikájának megértéséhez, de pontos választ nem lehet adni. Azt hiszem, a szerzőnek sem ez volt a célja, inkább dokumentálni, bemutatni a történeteket. Nem bűnösöket keres, hanem dokumentumok alapján bemutatja, mi történt. A kötet túlmutat egy falu jubileumán, annak betiltásán, a szocialista Jugoszlávia utolsó évei működésének láttele a betiltás ténye, amikor ott is ellenséget láttak a hatalmon lévő politikusok, ahol nem volt.

A falu újratelepítése évének az 1786. évet tartják, amikor a Nagykunságból – Karcagról, Kunmadarasról és Jászkisérről – 334 család kelt útra, és vállalkozott arra, hogy a számukra kijelölt Omorovicza pusztán új falut, új otthont teremtsen magának. A későbbiek során sokan és sok más helységről telepedtek le a faluban. Ennek folytán a kezdeti nagykun származású, református vallású lakosság összetétele jelentősen megváltozott.

A kötet két részre tagolódik: az elsőben bemutatja a jubileumi előkészületeket, majd a betiltás körülményeit taglalja közel 70 oldalon, míg a másodikban *Válogatás az évforduló dokumentumaiból* címmel 70 oldalas dokumentumgyűjteményt közöl, ami páratlan a maga nemében, a kutató alaposságának és mindenre kiterjedő figyelmének bizonyítéka, és a téma további kutatását is nagyban megkönnyíti.